

РЕЗЮМЕ НА ДОКЛАД ЗА ОЦЕНКА НА Методология за превенция на насилието сред деца

Проект „Заедно за сигурно детство“
Сдружение „Знание“ Ловеч, 2026 г.

3 училища	365 ученици	6 работилници
---------------------	-----------------------	-------------------------

РЕЗЮМЕ

Методологията за превенция на насилието сред деца е приложена в три училища на територията на Ловеч в периода ноември 2025 – май 2026 г. Обхванати са 365 ученици от 5 до 9 клас, преминали през шест тематични работилници. Резултатите показват висока ефективност, значима поведенческа промяна и силна ангажираност на учениците. Методологията е приложима в различна образователна среда и притежава потенциал за системно мащабиране.

Ключови изводи:

- Висока ангажираност и активно участие на учениците и в трите училища.
- Измерима поведенческа промяна: намалена вербална агресия, повишена емпатия, по-добра комуникация.
- Методологията работи и за двете основни възрастови групи, но изисква диференциран подход.
- Шестте работилници са практически ориентирани и близки до реалния опит на децата.
- Необходима е системна устойчивост чрез последващ мониторинг и интегриране в училищни политики.

1. Контекст и цели

Методологията е създадена в отговор на нарастващите прояви на насилие в учебна среда и необходимостта от системен, доказателствен подход. Разработена е в рамките на проект „Заедно за сигурно детство“ на Сдружение „Знание“ Ловеч, финансиран от фонд INSPIRE.

Основата на методологията е качествено проучване на нуждите - четири фокус групи и индивидуални интервюта с деца, родители, учители, психолози и представители на институции. Шестте работилници отразяват темите, идентифицирани от самите участници като най-значими и неотложни.

Цели на методологията

- Ранно разпознаване на рискови ситуации - тревожност, агресия, социална изолация.
- Развитие на социално-емоционални умения - емпатия, саморегулация, емоционална интелигентност.
- Изграждане на безопасна и приобщаваща училищна среда.
- Развитие на комуникационни умения - активно слушане, уважително изразяване.
- Подобряване на взаимодействието между училище, семейство и институции.

2. Обхват на прилагане

Методологията е приложена в три различни образователни институции – основно, профилирано езиково и природо-математическо училище, – което позволява сравнителен анализ и оценка на адаптивността ѝ в различни контексти.

Училище	Класове	Ученици
ПЕГ „Екзарх Йосиф I“ – Ловеч	IX клас	130
ППМГ – Ловеч	V-IX клас	130
ОУ „Проф. Димитър Димов“ – Ловеч	I-IV клас	105
ОБЩО		365 ученици

3. Методология на оценяването

Оценката е извършена чрез комплексен подход, съчетаващ количествени наблюдения и качествен анализ. Прилагани са пет основни индикатора, обхващащи когнитивни, емоционални и поведенчески аспекти.

Индикатор	Какво измерва
Разбиране на съдържанието	Осмисляне, интерпретация и прилагане на ключови идеи.
Емоционална осъзнатост	Разпознаване и изразяване на емоции; развитие на емпатия.
Усвояване на техники	Практическо прилагане на умения за саморегулация и комуникация.
Активност	Степен на ангажираност в дискусии, игри и групови дейности.
Атмосфера в класа	Усещане за безопасност, доверие и взаимно уважение.

4. Резултати – какво постигна методологията

4.1 Ефективност и ангажираност

Резултатите показват, че методологията постига поставените цели в значителна степен. Учениците разбират и осмислят съдържанието; методите на работа – интерактивни упражнения, дискусии, ролеви игри – подпомагат по-доброто усвояване; и когнитивните, и емоционалните елементи са успешно интегрирани.

Ангажираността е висока и в трите училища. Учениците активно участват в дискусиите, проявяват интерес към темите и демонстрират готовност за споделяне на личен опит.

„Беше интересно, защото говорихме за реални неща.” Ученик, 7. клас

„Хареса ми, че можех да кажа какво мисля.” Ученичка, 6. клас

4.2 Поведенческа промяна

Един от най-значимите резултати е измеримата промяна в поведението на учениците – видима както в индивидуалните реакции, така и в груповата динамика.

- Намалена вербална агресия – по-рядко използване на обидни изрази; повишен самоконтрол в комуникацията.
- Повишена емпатия – по-голяма чувствителност към преживяванията на другите; по-толерантно отношение към различията.
- Подобрена комуникация – по-ясно изразяване на мнение; развитие на активното слушане.
- Ориентация към решения – при конфликти учениците все по-често избират диалог пред ескалация.

„По-добре е да говорим, вместо да се караме.“ **Ученик, 8. клас**

„Научих как да се успокоя, когато се ядосам или притесня.“ **Ученичка, 5. клас**

4.3 Социален ефект

Методологията оказва видимо въздействие върху класната атмосфера и груповата динамика:

- По-спокойна и балансирана среда с намалено напрежение и повишено взаимно уважение.
- Намалена социална изолация – по-затворените ученици постепенно се включват в групата.
- Изграждане на чувство за принадлежност – учениците се идентифицират с класа като общност.

„Искам да има повече такива часове.“ **Ученичка, 9. клас**

5. Анализ по теми на работилниците

Тревожност

По-малките ученици идентифицират базови емоции, но срещат затруднения при обяснение на причините. По-големите свързват тревожността с конкретни ситуации – в училище, в отношенията, около очакванията. Темата има добра практическа приложимост, но изисква повече упражнения за затвърждаване.

„Разбрах, че не съм единственият, който се притеснява.“
Ученик, 6. клас

Добрина

Темата се възприема лесно и предизвиква положителни нагласи, особено при по-малките ученици. При по-големите е необходимо надграждане с реални казуси, за да се избегне усещане за абстрактност.

„Може да сме по-добри един към друг в класа.“
Ученичка, 7. клас

Конфликти

Темата предизвиква висока ангажираност, особено при използване на реалистични ситуации. Учениците разпознават различни форми на насилие и демонстрират разбиране за последствията от агресивното поведение. Наблюдава се преход към по-конструктивни модели – но е нужна повтораемост за устойчивост.

„Разбрах как да реагирам, ако някой ме обижда.“ Ученик, 8. клас

Комуникация

Темата има директен ефект върху поведението в класната стая. Намалява прекъсването и агресивният тон в дискусиите. Учениците упражняват активно слушане и изразяване на мнение.

*„Научих се да слушам другите. Вече се опитвам да обясня, вместо да се ядосвам.“
Ученичка, 9. клас*

6. Анализ по възрастови групи

7–13 години	14–18 години
• Учат чрез игра, действие и преживяване. • Конкретно-образно мислене. • Висока чувствителност към изгрови и визуални стимули. • Развиват базови социални умения – сътрудничество, взаимопомощ. • Ограничена саморефлексия – нужда от активна подкрепа.	• Учат чрез анализ, дискусия и практика. • Развито критично мислене. • Висока ангажираност при реалистични казуси. • Емоционалната зрялост позволява по-дълбоко усвояване. • Сдържаност при споделяне на лично – нужна е безопасна среда.

7. Ограничения и области за подобрене

Следните ограничения трябва да бъдат отчетени за нейното по-нататъшно развитие:

- Ефективността варира по възраст - при по-малките ученици е необходима по-ясна адаптация на съдържанието и по-кратки, по-изгрови дейности.
- Неравномерно участие – по-интровертните и по-несигурните ученици се включват по-трудно; нужни са целенасочени техники за активизиране.
- Времеви ресурс – някои теми изискват повече сесии за пълноценно усвояване и затвърждаване.
- Устойчивост – поведенческите промени са по-изразени в краткосрочен план; липсва системен механизъм за дългосрочно проследяване.
- Дигиталната среда – кибертормозът и онлайн агресията не са покрити; тази тема е нарастващо актуална за учениците.

8. Препоръки

ПРИОРИТЕТ 1 Системен мониторинг и устойчивост

Въведете механизъм за дългосрочно проследяване на резултатите – редовна обратна връзка от ученици, учители и родители; конкретни индикатори за поведенческа промяна; периодично актуализиране на съдържанието. Интегрирайте методологията в дългосрочните политики на училищата, не само в проектни дейности.

ПРИОРИТЕТ 1 Възрастова диференциация на съдържанието

Разработете структурирани модули по възрастови групи: за 7–13-годишните – по-кратки сесии, игрови и визуални подходи, конкретни примери; за 14–18-годишните – аналитични дискусии, реалистични казуси, симулации. Адаптирайте езика и динамиката към когнитивните особености на всяка група.

ПРИОРИТЕТ 1 Включване на дигитална тема

Добавете модул за кибертормоз и дигитална безопасност. Учениците прекарват значителна част от социалния си живот онлайн – методологията трябва да отразява тази реалност с практически упражнения и обсъждане на конкретни онлайн ситуации.

ПРИОРИТЕТ 2 Засилване на практическата насоченост

Увеличете дела на ролевите игри, симулациите и казусите, близки до реалния опит на учениците. Всяка тема да завършва с конкретна техника за прилагане извън класната стая. Създайте ясни механизми за повторение и затвърждаване на уменията.

ПРИОРИТЕТ 2 Включване на родители и училищна общност

Организирайте информационни срещи за родители; осигурете ресурси за работа в домашна среда. Изградете партньорство между учители, психолози и родители, за да е консистентно възпитателното въздействие в и извън училище.

ПРИОРИТЕТ 2 Подобряване на учебните материали

Разработете визуално ориентирани материали – карти, схеми, илюстрации – подходящи за по-малките ученици. За по-големите – кратки достъпни ръководства и мултимедийни ресурси. Адаптирайте материалите към различните стилове на учене.

ПРИОРИТЕТ 3 Активиране на всички ученици

Въведете допълнителни техники за включване на по-пасивните, по-срамежливите и по-несигурните ученици. Работата в малки групи, разнообразието от форми на изразяване (устно, писмено, творческо) и структурираното дежурство в дискусии може значително да подобри равнопоставеността на участието.

9. Заключение

Методологията може да бъде определена като ефективна, приложима и въздействаща. В рамките на шест работилници, проведени с 365 ученици в три различни училища, тя демонстрира измерима позитивна промяна в поведението, нагласите и социалните умения на децата.

Нейната сила се крие в практическата ориентация, в близостта до реалния живот на учениците и в интерактивните методи, които превръщат темите за насилието и сигурността в личен, осезаем опит – а не в абстрактни понятия.

При последващо усъвършенстване и системно прилагане тази методология има реален потенциал да се утвърди като устойчив стандарт в превенцията на насилието в училищна среда – и да стане модел, приложим в по-широк институционален и национален контекст.

„Искам да има повече такива часове.“ Ученичка

Може би най-краткото резюме на доклада

Този документ е създаден в рамките на проект „Заедно за сигурно детство“, съфинансиран от Европейския съюз и фондация „Работилница за граждански инициативи“ (ФРГИ).

Изразените възгледи и мнения са единствено на авторите и не отразяват непременно тези на Европейския съюз и ФРГИ. Нито Европейският съюз, нито ФРГИ могат да бъдат държани отговорни за тях.